

Szokatlan szindrómák

Korábbi közleményeinkben számos szindrómát ismertettünk (lásd a Függelékben). Újabb összeállításunkban többségükben ritka, de orvosi szempontból érdeklődésre méltó tünetegyüttesekről lesz szó.

A mozgásvakság-szindróma (cerebrális akinetopszia)

A mozgásvakság olyan kórkép, amiben valaki képtelen érzékelni a mozgást, a mozdulatlan objektumokat ellenben tökéletesen észleli. Hátterében a mozgás vizuális érzékeléséért felelős mediotemporális agyi területek sérülése áll. A mozgás látása az agyban ugyanis anatómiailag elkülönül az egyéb vizuális funkcióktól.

A legrészletesebben dokumentált eset egy 43 éves páciensé, *Gisela Leiboldé*, akinél stroke következtében sérült ez az agyi terület. Elmondása szerint a látásérzékelése olyan lett, mintha egy mozifilm képkockáit kihagyásokkal érzékelné, és a tárgyak mozdulatlanok lennének, csak egymás után különböző helyeken tűnnének fel. Az úttesten való átkelés is komoly nehézségeket okozott: az egyik pillanatban úgy látta, hogy a közeledő autó még távol van, majd hirtelen közvetlenül előtte volt, miközben a közeledő mozgást nem látta. Hasonló nehézségei voltak például, amikor teát öntött, mert nem tudta érzékelni a folyadékszint emelkedését. Ha másokkal társalgott, beszélgetőpartnerének száj- és arcmozgásait sosem tudta követni, miközben tökéletesen hallotta a beszédüket.

A betegek továbbra is normális mélység-, tér-, forma-, sztereó- és színlátással rendelkeznek, épek a szem rezgőmozgásai, valamint a mozdulatlan tárgyak és az arc látásában sem jelentkezik deficit. Megjelenik a jelenség a *Dr. House* televíziós sorozat egyik epizódjában is (lásd a Függelékben). A betegségre nincs hatékony kezelési mód, a páciensek kénytelenek úgy alkalmazkodni, hogy a korábbi tapasztalataik alapján tájékozódnak. Ilyen lehetőség például, hogy a közeledő gépkocsi tényleges távolságát az autó

hangja alapján ítélik meg. Általában állandó segítségre szorulnak, mert egyébként permanens veszélyben élnek, és sokszor a legmindennapibb ténykedésüket sem képesek elvégezni.

Charles Bonnet szindróma (menetelő törpék szindróma)

A tünetegyüttest *Charles Bonnet* (1720–1793) írta le 1760-ban. Olyan állapotról van szó, amiben a hallucináló beteg a legkülönfélébb alakokat véli látni: emberek, állatok, színes tárgyak, mesefigurák, absztrakt színes ábrák jelennek meg előtte.

A Charles Bonnet Szindróma Alapítvány honlapján lehet olvasni az alábbi beszámolót: *„Ebéd után, amikor a nappaliban üldögélek, gyakran látok apró emberkéket jobbra-balra szaladgálni. Furcsa ruhákat viselnek, olyan, mintha egyenesen Charlie és a csokigyár című filmből léptek volna elő. (Magyarországon is vetítették.) Némák, teszik a dolgukat, olykor viszont rám néznek, ami ijesztő tud lenni.”* Az anonim beszámoló csak egy a sok személyes történet közül, amikből bőven lehet olvasni a honlapon (<http://www.charlesbonnetsyndrome.org/index.php/cbs-ii/personal-stories>). A kór nem jár mentális hanyatlással. A betegek tudata teljesen ép, legtöbbjük magától rájön, hogy illúzióval van dolga. Általánosan jellemző, hogy a vizuális képzelődés sosem párosul hangélménnyel.

A betegség pontos okai nem ismertek, kialakulásának hátterében valószínűleg súlyos látásvesztés – elsősorban makuladegeneráció, de szürkehályog vagy diabéteszes retinopátia is – állhat, és túlnyomó részt az idősebb korosztályt érinti. Egyes szakértők úgy vélik, hogy a vizuális ingereket feldolgozó agyterület a látás romlása miatt kevesebb információt kap, és ezt igyekszik a szokatlan képekkel kompenzálni(?). A kórképnek gazdag irodalma van az orvosi kereső honlapokon. Előfordulása nem ritka, de az érintettek nem szívesen fordulnak orvoshoz, attól félnek, hogy örültnek tartják őket.

Michelangelo:
Dávid (Galleria
dell'Accademia,
Firenze)

Robbanó fej szindróma

A rendellenességet először 1876-ban írták le. Korábban ritkának vélték, de egy 2015 márciusában keltezett tanulmány szerint ötből egy ember már tapasztalt hasonló élményt (<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/25773787>). Köztük sok fiatal volt, és ez ellene szól annak a régebbi tételnek, hogy a betegség csak az 50 év felettieket sújtja. Nőknél nagyobb arányban figyelték meg az előfordulását.

A tünetekről egy személyes beszámoló: „Minden előzmény nélkül, egyre erősödő hangokkal kezdődik, majd egy fényes villanással kísért hatalmas robbanás zaja hasít az ember fülébe.” Az Amerikai Alvás Társaság honlapja (<https://www.sleepassociation.org>) szerint ez a „robbanás” általában az alvás első harmadában, a mély álomba való zuhanás előtt következik be. Nem kíséri fájdalom, feszülés érzés vagy bármilyen fizikai történés. A betegek beszámolóit szerint a hanghatás nem minden éjszaka jelentkezik, időnként hónapok is eltelhetnek két „robbanás” között. Gyakran kötődik stresszhez, extrém kifáradáshoz.

Okait illetően sok teória van. Az egyik szakértő (Dr. Brian Sharpless) szerint a legvalószínűbb,

hogy az ébrenlét és alvás közötti átmenet során valamilyen noxa megzavarja az egyes agyterületek „pihenő üzemmódba” állását, ez a hiba pedig hang, esetleg fényhatások formájában realizálódik. Bár közvetlen egészségügyi kihatásai nincsenek, gyakori előfordulása hosszú távon alvászavarokhoz, különböző vegetatív jelenségekhez (szapora szívveréshez, verejtékezéshez), esetleg depresszió kialakulásához vezethet. Kezelésére egy triciklikus antidepresszáns (clomipramin) bizonyult a legalkalmasabbnak.

Stendhal-szindróma (hyperkulturemia)

A Jeruzsálem szindrómával rokonítható az a körkép, amit a híres francia íróról, *Stendhal*-ról (Marie-Henri Beyle, 1783–1842) neveztek el. Először *Graziella Magherini* írta le 1992-ben olyan akut pszichotikus reakcióként, ami a Firenzébe látogató művészetkedvelő turisták között lép fel. Stendhal írta le először a *déjà vu* érzést, és azt a nyugtalanságot, amit Firenzében a műkincsek látása váltott ki belőle. *Magherini* könyvet is írt *Sindrome di Stendhal* címen. 106 olyan turista statisztikai, szociodemográfiai, klinikai és utazási élmény szerinti feldolgozását adta, akiket 1977 és 1986 között vettek fel a firenzei kórházakba pszichés betegség miatt. Az esetleírásokban híres festmények vagy szobrok robbanásszerű nyugtalanságot váltottak ki olyan egyéneknél, akiknél látens mentális vagy pszichés zavart tételeztek fel, és ez manifesztálódott például csatajelenteket ábrázoló vagy egyéb festmények látásakor. A Stendhal-szindrómáról készült filmet lásd a Függelékben.

Jeruzsálem-szindróma (kényszeres prédikációk)

Jeruzsálem az ókor óta mágnesként vonzza a zarándokokat, elsősorban két nagy világvalláshoz, a kereszténységhez és az iszlámhoz tartozók tömegeit. A turisztika fellendülésével ez a tömeg megsokszorozódott. A város szent helyeinek felkeresése néhány látogatónál pszichotikus tünetek sorát idézi elő. Az állapotot először izraeli pszichiáterek írták le 2000-ben a *The British Journal of Psychiatry* című szaklapban (<http://bjp.rcpsych.org/content/176/1/86.full#T1>).

Megkülönböztetik azokat, akiknek van pszichiátriai előzményük, közülük is elsősorban azokat, akiknek korábban is voltak vallásos téves-

méik, valamelyik bibliai alaknak tartották magukat. Példaként említenek egy paranoid skizofréniában szenvedő amerikai turistát, aki Sámsonnak képzelte magát korábban, és azért jött Jeruzsálembe, hogy elmozdítsa a Siratófalat. Vannak, akik nem szenvednek ugyan elmebetegségben, de mentális rendellenességek felfedezhetők. Köztük vannak azok, akik az „igaz” vallást keresik, vagy Jézus ismételt feltámadását várják.

A harmadik csoportba tartoznak azok, akiknél a kórelőzményben nincs manifeszt pszichiátriai rendellenesség, de a hely varázsa kiváltja a tüneteket. Az eddigi beszámolók 1200 érintettből 42 beteget soroltak ebbe a csoportba. Náluk hét stádiumot különítenek el:

1. Az érintettek először szorongást, feszültséget és idegességet tapasztalnak.

2. Bejelentik, hogy a családtól vagy turistacsoporttól elválva egyedül barangolják be Jeruzsálemet. (Az idegenvezetők felkészültek a Jeruzsálem szindrómából, ismerik ezeknek a kijelentéseknek a hátterét, és igyekeznek pszichiátriai segítséget kérni a további tünetek megelőzésére.)

3. Ezt követi a szélsőséges tisztálkodási vágy. Gondos, többszöri fürdés, hosszadalmas körrömápolás.

4. A körülményes fürdőzés után a páciens – gyakran a bérelt szállás fehér ágyneműjét használva – tógaszerű öltözékbe burkolja magát.

5. Közben néha hangosan mormolja vagy éneklie a Biblia valamelyik passzusát. (Többnyire ilyenkor lépnek közbe a hotel alkalmazottai, és pszichiátriai ellátást vesznek igénybe.) Ha ez nem történik meg, a következő fázis várható.

6. A szent helyek felkeresése.

7. A páciens itt általában hosszú, és nagyon zavaros prédikációba kezd, melyben szellemi-lelki megújulásra kéri az emberiséget, esetleg vallásalapító szerepében lép fel.

Az 1200 regisztrált beteg többsége természetesen a valamilyen mentális betegséggel küzdők közül került ki. Több pszichiáter egyébként vitatja, hogy önálló kórképről lenne szó, ami kizárólag Jeruzsálem városához van kötve, míg mások kitanácsolnak emellett. Kétségtelen, az esetleírásokban gyakori, hogy a társasutazáson levő, és Jeruzsálemben „furcsán viselkedő” turisták az út folytatásakor, más környezetben teljesen rendezett pszichéjük, esetenként ma-

A Szikladóm és a Siratófal Jeruzsálemben

guk is furcsállják a történeteket, ha visszaemlékeznek viselkedésükre. (A Jeruzsálem-szindróma sem kerülte el a sorsát, megjelenik többek között a Simpson család egyik epizódjában, az X-aktákban és *Robert Stone Damascus Gate* című regényében.)

Farkasember-szindróma (klinikai lycanthropia)

A farkasember legendája az emberiség egyik legősibb és legismertebb mítosza. A farkasemberekről szóló, alakváltó történeteket megtaláljuk mindenhol, ahol a világon írott történelem létezik. Elemeiben a sámánizmusra vezethető vissza. Olyan területeken is találkozni párhuzamaival, ahol nem élnek farkasok: Brazíliában jaguáember, Japánban rókaember. 1852 óta 56 olyan esetet dokumentáltak, amelyekben a páciensek azt képzelték, hogy állatokká változnak. Morognak, karmolnak, úgy érzik, mintha tes-

Az Alkonyat című filmsorozat főszereplői

tüket szőr borítaná el – az érintettek „valóban” tapasztalják magukon ezeket a fizikai változásokat. Az első esetet 1852-ben publikálták egy elmegyógyintézetbe került francia férfiről, aki bőszen mutogatta ápolóinak a nem létező ragadozószerű fogait, és arról panaszkodott, hogy testét az állatokéhoz hasonló szőr borítja. Ebédre nyers húst kért, amikor azonban megkapta, arról panaszkodott, hogy nem rothadt eléggé. Több páciens szintén hasonló tüneteket mutatott: egy beteg például farkasfejet látott, amikor tükörbe nézett, egy másik pedig meg volt győződve arról, hogy csontjait egy disznóéval cserélték ki, és hogy a lábain karmok nőttek.

Bár sok írott forrás szól önmagukat farkasembernek képzelő betegekről, közülük csak 13 esetet minősítettek klinikai lycanthropiának, vagyis olyan állapotnak, amikor a beteg azt hallucinálja, hogy farkasemberré alakul. Ennek az lehet az oka, hogy az orvosok többsége nincs tisztában az állapot létezésével és egyediségével, inkább a skizofrénia, bipoláris személyiségzavar és súlyos depresszió egyfajta szélsőséges formájaként azonosítják.

A History of Psychiatry című szaklapban Jan Dirk Blom, a Groningeni Egyetem (Hollandia) pszichiátere tekintette át a témával kapcsolatos orvostörténeti feljegyzéseket (<http://hpy.sagepub.com/content/25/1/87.abstract>). Úgy véli,

hogy az állapot kialakulásáért a már említett pszichiátriai betegségek mellett vélhetően az is szükséges, hogy a testkép kialakításáért felelős agyterületek is rendellenesen működjenek.

A farkasember megjelenik a modern ezotériában is, és kedvelt témája a jelenkori bestseller irodalomnak és filmgyártásnak is (pl. az Alkonyat sorozat és filmes adaptációi, vagy a Liza, a róka-tündér című, japán szálat is feldolgozó kitűnő magyar film). Nem lehetetlen, hogy ez a felfokozott médiaérdeklődés szerepet játszhat a kórképben szenvedők számának növekedésében. ■

Dr. Berta Gyula

Függelék

Szindrómák Ahasvérustól Walt Disneyig c. közlemények az Amegában:

http://www.ameganet.hu/wp-content/uploads/2012/02/Amega_2012_5_szindromak1.pdf

http://www.ameganet.hu/wp-content/uploads/2012/08/Amega_2012_4_szindromak.pdf

Dr. House epizód: <https://www.youtube.com/watch?v=LMfafro7BOK>

Film a Stendhal szindrómáról: <https://www.youtube.com/watch?v=HubTdmy91cU>

Források

Webdoki (Stvorecz Adrián), Origo, Wikipedia

MEGHÍVÓ

A Magyar Asztma Nővérek Országos Egyesülete az egyesület fennállásának

20 éves évfordulója alkalmából

2015. szeptember 26-án 14,00–18,00 között Budapesten, a Benczúr Hotelben (Budapest, Benczúr u. 35.) rendezi

jubileumi konferenciáját

A konferencia az Egészségügyi Szak- és Továbbképző Bizottság által minősített továbbképzés, pontértéke tesztírás esetén 15 pont. A konferencián az egyesületi tagok részvétele ingyenes (de regisztrációhoz kötött), az egyesületen kívüliek regisztrációs díja 2000 Ft.

A konferenciához kapcsolódóan 18,00–22,00 óra között zenés gálavacsorát rendezünk, melynek részvételi díja egyesületi tagoknak 2000 Ft, a nem egyesületi tagoknak és a kísérőknek 4000 Ft.

Jelentkezni lehet a manoegyesulet@gmail.com e-mail címen, online (<http://asztmanover.hu/tovabbkepzesek/jelentkezesi-lap/>) vagy okostelefonnal a jobb felső sarokban található QR-kódon.

A konferencia és a gálavacsora részvételi díját az UniCredit Banknál vezetett 10918001-00000045-58260000 számú számlára kérjük befizetni 2015. szeptember 11-ig.

